

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך לב, תשמ"א

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

שָׁבֶת וּלְכָת — זכר או נקבה?

בתנ"ך יש הרבה פסוקים, שבהם מופיע שם-הפועל במשקל הסגוליים או במשקל אחר ותי"ו בסופו, כגון: שָׁבֶת, רָדַת, לָכַת, תָּת, הָיִית. הנשוא בצד צורות אלה של שם-הפועל הוא תמיד בלשון זכר, אולם לפעמים אפשר לטעון, שלפנינו שימוש כתואר-הפועל, כגון: "לֹא טוֹב הָיִית הָאָדָם לְבָדּוֹ" (בראשית ב, יח); "טוֹב לְשָׁבֶת עַל פֶּנֶת גַּג מֵאֵשֶׁת מְדִינִים וּבֵית חֶבֶר" (משלי כא, ט. וכן "טוֹב שָׁבֶת עַל פֶּנֶת גַּג", שם כה, כד); "טוֹב תָּתִי אוֹתָהּ לֶךְ מִתָּתִי לְאוֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר" (בראשית כט, יט); "רַב לָכֶם שָׁבֶת בַּהֲרַת הַזֶּה" (דברים ד, ו).

שאלתי את ידידי את השאלה הנ"ל, וחלק ענה לצד הזכר, וחלק — לצד הנקבה. טענתי היא ששָׁבֶת וּלְכָת מינם זכר. ואת הראיה הראשונה לכך סיפק לי ידידי מר מיכאל קריין, והיא הפסוק ממשלי (ב, י): "כִּי תִבֹּא חֲכָמָה בְּלִבָּךְ וְיִדְעַת לִנְפֹשׁ יִנָּעַם". כאן הפועל אינו מופיע בצורה העשויה להתפרש כתואר-הפועל, אלא הוא פועל מסוים, וברור, שידעת הוא כאן לשון זכר. בעקבות דוגמה זו עלו בדעתי דוגמאות נוספות: "וְיִדְעַת מַחְרֹץ נִבְחָר" (משלי ח, י); "וְיִדְעַת לִנְבוֹן נָקָל" (משלי יד, ו). ועוד דוגמה מפורסמת: "הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נְעִים שָׁבֶת אַחִים גַּם יַחַד

(תהלים קלג, א). לגבי טוב אפשר לטעון שהוא תה"פ, אך לא כן לגבי נָעים¹.

ברור, שאין הפונה למקרים שבהם הפך שם-הפועל לשם-עצם, כגון: "הלא היא הדַעַת אותי" (ירמיה כב, טז). עוד הוסיף מר קריין בשיחתו אתי, כי זכור לו, שיעקב קלצקין משתמש בכתביו בשם-הפועל הַיִּוֵּת במין זכר. ובעברית החדשה: אם נרצה לומר, ששתיית חלב טובה לבריאות, נאמר: "שְׁתוֹת חָלָב טוֹב לבריאות", ולא "טוֹבָה לבריאות".

1. אבן-שושן במילונו ציין שְׁבַת כמין נקבה, ובערך נָעים, בהביאו את הפסוק הנ"ל, ציינו פתה"פ.